

میرفندرسکی

میرزا ابوالقاسم فندرسکی فیلسوف صوفی شاعر درگذشته ۱۰۴۹ یا ۱۰۵۰ از سادات فندرسک استرآباد است که با تجرد میزیسته و به سیاحت و گردش می‌پرداخته و به هند نیز رفته و به عرفان جوک آشنا شده و فرهنگی برای آن نوشته است.

سرگذشت او در چند جایی آمده (منزوی ۶۶۱) و در استرآبادنامه محمد صالح استرآبادی (۱۳۲) هم هست. نسب نامه سادات فندرسک در دانشگاه هست (دانشگاه ۲۶: ۲۴۶۵/۲) تصویر فندرسکی در فهرست مرقعات آتابای (ص ۳۱۸ نیز ص ۲۵۷) آمده و در معارف اسلامی (۱۲: ۷۳-۷۵) هم هست.

او را در مسائل فلسفی دورساله است یکی درباره حرکت به عربی دومی درباره تشکیک در ذاتی به فارسی که در منتخباتی از آثار حکمای الهی ایران (۱: ۶۲) به آنها برمیخوریم.

از او رساله صنایع یا حقایق الصنایع به یادگار مانده که به چاپ هم رسیده است. او در این رساله بانگاهی آنسیکلپدیایی به همه دانشها می‌نگرد و از بسیاری از روشهای نگارش روزگار خود خرده می‌گیرد که خواندنی است. محمد تقی نصیری طوسی در لب-الالباب خود آن را گنجانده است (فهرست کتابخانه دانشکده)

حقوق ۴۳۷) و قاضی محمد سعید حکیم کوچک قمی از روی آن اسرار-
الصنایع ساخته است که نسخه‌های آن در مجموعه خوانساری که در
نجف بوده و اکنون باید در اراک باشد (ذریعه ۲: ۵۱) و کتابخانه
سنا (۱: ۱۴۴ ش ۲۸۵/۷) و دانشگاه (۲/ ۸۷۴۲) و آستان رضوی (۴: ۱۷)
هست.

از رساله صنایع برمی‌آید که فندرسکی به ریاضی هم آشنا
بوده و به هنر موسیقی نیز می‌پرداخته و الموسیقی الکیبر
فارابی را می‌خوانده است.

او در این رساله (ص ۲۶ چاپ ۱۲۶۷) به نقل از موسیقی کیبر
فارابی (۱۰۵-۱۰۵) می‌نویسد که به گفته ارسطو و بطلمیوس و
ثامسطیوس میشود کسی در علم و دانش سرآمد باشد ولی در عمل و
کردار کوتاه و سست، چونکه دانش و آگاهی شورونازکی و گرمی
میخواهد و کردار و کنش شکیبایی و آرامش و سردی مانند بخش
نظری پزشکی و ستاره شناسی و فقه که همان اصول باشد از یک سوی
و بخش عملی اینها از سوی دیگر. از این روی چندین دانشمند در
دانش موسیقی سرآمد بودند ولی در عمل هنرنمایی نداشتند. او
در پایان این بند میگوید "مثال موسیقی نظری بدان آوردم
که قوت شوق علوم متعلمان را زیادشود و دانند که علوم بسیار
است و زندگانی کم آنچه از عمر صرف کنند در عین علوم کنند و از
هرزه و مزخرف پرهیزند."

پس او مانند حکیم نظام الدین احمد گیلانی در گذشته ۱۰۵۹
که رساله‌ای در موسیقی دارد و آن را در شجره دانش خود گذارد
است، از موسیقی که بخشی است از ریاضی بیگانه نبوده بلکه به
گواهی مجموعه‌ای که اینک می‌شناسیم به تدریس و آموختن آن هم
می‌پرداخته است، میدانیم که آموختن آن اگر هم عمل به آن نرود
باشد روا است چنانکه شیخ بهائی چنین فتوایی را داده است
(موسیقی نامه ۱۱۵).

مجموعه یادشده به شماره ۱۶۵۱ در کتابخانه ملی نگاهداری میشود و آن را از بازماندگان دری خریده‌اند. سراسر آن به خط نستعلیق دارنده نسخه ابو عیسی محمد حکیم پسر محمد صالح نیشابوری است در سال ۱۰۲۸ با جلد تیماج تریاکی گرد سرخ مقوایی به اندازه ربعی .

در ص ۱ آن آمده : " احتمال دارد که در ایران در این زمان کسی نباشد که از عهده تدریس این کتاب برآید . و بفرم عطله و قصر مشید " .

در ص ۳ بندی است به عربی در سودمندی هر یک از مقامهای موسیقی در درمان بیماریها . این بند ما را بیاد رساله فارابی " مداواة الامراض بالانعام " میاندازد که نگارنده سرگذشت او، دستور او را آزموده و از آن بهره‌مند شده بود (ترجمتان جدیدتان للفارابی از صلاح الدین منجد چاپ ۱۹۷۵ تهران ص ۶) .
در همین جا آمده : " دورساله است ، از ورثه سید مرحوم ابتیاع شد ۱۱۳۵ " (پس این نسخه گویا در خاندان فندرسکی بوده است) نیز : " للناصر محمد علی بن محمد باقر اصفهانی بهبهانی مجلسی " با یک مهر ، سپس " کافی در علم موسیقی " و " شروع شد در قرائت این رساله بر حضرت استاد البشر سندالافاضل وسید الاماثل امیر ابوالقاسم سلمه الله تعالی روز چهارشنبه اول جماد الاول سنه ۱۰۲۸ هجریه اللهم و فقلنا لتمامه و فهمه والتدرب فیه بحق النبی و آله " - " کافی در موسیقی " " قیمت " (به سیاق) " " نیز : معلوم میشود این کتاب را خدمت استاد الجلیل الحکیم الفاجر میرفندرسکی قدس سره درس خوانده‌اند . دخل فی نوبتی و انا عبدالعلی میرزا احتشام الدوله ابن معتمد الدوله فرهاد میرزا ابن المکین الاعظم عباس میرزا ولی عهد نایب السلطنه بهادر خان طهماسب طاب ثراهما " .
از تاریخ با ممداد (۲ : ۲۷۰) برمیآید که احتشام الدوله در ۱۳۰۹

و ۱۳۱۵ درخمسه و زجان فرمانروایی داشته و مردی بود دانشمند و سراینده .

در ص ۴ آمده است " دخل فی نوبتی وانا العبدالعاصی فرهاد بن ولی عهد طاب ثراه فی شهرجمادی الآخره من شهرسنه ۱۳۰۵ " و در اینجا و در ص ۱۱۳ " هوالعزیز فیض الله الحسینی الندیم ۱۳۵۱ " دیده میشود .

درص ۸۲ دو بنداست به عربی در موسیقی و یک بند دیگر بدینگونه: " فی الشرایع السابقه کان جایزابل واقعا التلحین فی المساجد اثناء الاشتغال بالصلوات والعبادات ، والحق ان بعض الالحن له دخل عظیم فی الخضوع والخشوع والانابه الی الاول عن الركون فی دارالغرور ، و هذا التلحین هو الذی یكون بدور تالیفی لایقاعی، ومن ذلك ما قال ص : ارحنا یا بلال " .

درص ۸۸: " رسائل فارابی در موسیقی، رساله بطلمیوس در موسیقی، رساله اقلیدس در موسیقی، رسائل یحیی بن علی یحیی المنجم، رساله موسیقی در التاج، رساله موسیقی شفا، رساله موسیقی نجاه، شرح ادوار موسیقی علامه شیرازی " .

ص ۹۰: حکیم منجیک

ای از گل سرخ رنگ بر بوده و بوی

رنگ از پی رو بوده و بوی از پی موی

گلرنگ شود چو روی شویی همه جوی

مشکین گردد چو موکشایی همه کوی

لله

سودابه سرم همچو پلنگ اندر کوه

غم بر سر هم به دل چو سنگ اندر کوه

دوراز وطن خویش به خواری کردم

چون شیربه دریا ونهنگ اندر کوه

کوچک عطار

کی خفته ام از غم که کنون خواهم خفت
کی کرده ام اندیشه که چون خواهم خفت
دل با تو دیده با تو و من بی تو
من بی دل و دیده بی تو چون خواهم خفت
خسرو
زیرکمرت این چه میان است که نیست
گرچه دهنست مهست چنانست که نیست
داری تو میان سخن در آن نیست که هست
داری تو دهان سخن در آنست که نیست
عهدی رازی
برهم زده گرگ این رمه را چوپان کو
این پست و بلند دهر را سوهان کو
کافر شده اند اهل جهان نوح کجاست
فاسد شده اجزای زمین طوفان کو
ص ۹۱ : کاتب هذه المجموعه و صاحبها ابو عیسی بن محمد صالح
النیشابوری محمد حکیم عفی عنهما .
" فهرست مافی هذه المجموعه : کتاب اوقلیدس فی الجزء التالیفی
من الموسیقی، کتاب الکافی لابی منصور بن زبیل، فواید من کتاب
مدخل الفارابی فی الموسیقی، کتاب مبسوط من تصانیف بعض
المتأخرین بعد الخواجه عبدالقادر، رساله یحیی بن علی بن
یحیی المنجم فی الموسیقی، مدخل الحفظی الی صناعه الارشماطیقی
املاء ابی الوفاء محمد بن محمد البوزجانی، رساله لابی الوفاء فی
اصطلاحات ارشماطیقی، رساله لفخر المله والذین الخجندی فی شرح
موسیقی مبحث نبض القانون.

در اینجا بندی است بفارسی نوشته همان نیشابوری در ارجب
گویا ۱۰۳۷ در باره همان " کتاب مبسوط " که روی آن خط کشیده
است و در باره کتاب فارسی کمال الدین عبدالقادر مراغی است

که در آن از نوبت ساخته^۱ او برای سلطان جلال الدین حسین می باشد و در اینکه این مجله از مراغی است .

نیز " بتاریخ ۱۹ شهری قعه سنه ۱۰۷۰ برای تجدید عهد (؟) تحویل میرمقیم شد " با مهر .

در ص ۱۰۵ " شروع شد در قرائت این رساله (قانون اقلیدس یا مجله^۲ شروانی) نزد افضل المتقدمین و المتأخرین قوه الطما و الفضلاء رئیس الحکماء امیر ابوالقاسم سلمه الله تعالی روز پنجشنبه ۱۸ شهر ربیع الثانی ۱۰۲۸ ، کتبه کاتب الرساله ابن محمد صالح محمد حکیم عفی عنهما و سترت عیوبهما " .

نیز:

و خطی فی البلاغه و البیان	اذا ابصرت فی نظمی فتورا
علی مقدار ایقاع الزمان	فلاترتب بنقصی ان رقصی
راس جیل سمکه	ار علی
فامله کبری	ار تقیه
فامله کبری	ار تقیه
فامله کبری	ار تقیه

سپس دوبند عربی است یکی از فارابی بدینگونه " قال الفارابی: لفظ الموسيقى (و هو لفظ یونانی) معناه الالحن. واسم الحن قد یقع علی جماعه نغم مختلفه رتبت ترتیباً ما محدوداً . و قد یقع ایضاً علی جماعه نغم الفت تالیفاً محدوداً او ترتبت بها الحروف التي ترکیب منها الالفاظ الداله المنظومه علی مجری العاده فی الدلاله علی المعانی. و قد یقع علی معانی آخر غیر هذه لیسس یحتاج الیه فیما نحن بسبیله . ه ."

دومی از شرفیه آنهم در تعریف لحن .

درین دفتر اکنون چهار رساله دیده میشود:

۱- الکافی فی الموسيقى از شیخ ابومنصور الحسین بن محمد بن عمر

بن زبله درگذشته ۴۴۰ (۴-۸۱)، نوشته همان نیشابوری بوسی نام در پایان ج ۱۰۲۸/۲ با حاشیه‌های؛ "حم گویا از خود نویسنده نسخه، شفا، ۱۲، بی‌نام) روی برخی از حاشیه‌ها خط کشیده شده است. زکریا یوسف‌این رساله را از روی دو نسخه موزه بریتانیا و رامپورهند در قاهره در ۱۹۶۴ چاپ کرده است.

۲- المدخل فی الموسیقی فارسی (ص ۸۳-۸۷، به همین خط).

۳- قانون جزء التالیف من الموسیقی: اوقلیدس (ص ۹۲-۱۰۴، به همان خط، با اندکی حاشیه و بی‌نام).

۴- المجله: شروانی (۱۰۶-۳۲۵)، نوشته همان نیشابوری بنام در ۲۵ رجب ۱۰۲۸، با شکل‌ها و دایره‌های موسیقی مقابله شده از آغاز تا انجام، سپس دارد: "تمام شد قرائت این کتاب بر استاد فاضل کامل افضل المدققین و المحققین سند الافاضل والامثال استاد البشرامیر ابوالقاسم سلمه الله تعالی اخر شعبان سنه ۱۰۲۸". نشانه حاشیه‌ها در این شماره‌ها: "منه، منه رحمه الله، حم، ملتقطات، شرح ادوار (به فارسی) "بی‌نام. برخی حاشیه‌ها فارسی است.

این رساله در موسیقی نامه نگارنده (۱۱۰ و ۱۹۲) شناسانده شده است.

در آغاز آن "الیک من هذه المجلة من نقاوة متو خاک" و در پایان آن "ما اردت ایراده فی هذه المجله" آمده است.

در این مجله شروانی یاد میشود از: فیثاغورس، افلاطون، معلم اول ارسطاطالیس، نیکوماخوس، معلم ثانی ابونصر فارابی و کتاب او، شیخ رئیس، صفی‌الدین عبدالمومن، علامه شیرازی، شیخ المتاخرین خواجه عبدالقادر مراغی (ص ۳۰۳ ملی)، بعضی - المتاخرین من اهل العمل گویا همان مراغی، خواجه شیخ و مولانا جلال‌الدین فضل‌الله عبیدی، خواجه جمال‌الدین سلمان، صدر الافاضل در شرح شعر ابوالعلاء، نیز از: ارثما طبیقی شفاء و

موسیقی آن ، الرساله الملحقه بکتاب النجاه ، رساله موسیقی اسفزاری ، الادوار و شرفیه ، لوازم الموسیقی مداینی (ص ۱۱۴) ، مقاصد و شرح الادوار مراغی و خاتمه آن ، صحاح الفرس (ص - ۳۲۵) ، جامع المصادر (حاشیه ص ۳۰۳ بانسانه منه) ، المفاتیح ، المفتاح (که دو کتابند) ، تکمله الحساب ، بعض الرسائل .

واژه‌های فارسی هم در آن دیده میشود مانند : آواز ، اصفهان ، بازگشت ، بزرگ ، بسته‌نگار ، باخور (گویاهمان : ماخور) ، پرده ، پیشرو ، خواننده ، خوزی ، دستان ، راست ، راهوی ، زنگوله ، زیر افگند ، سربند ، شاه رود وابن الاحوص سازنده آن از گفته شیخ گویا فارابی در کتاب خود (ص ۱۵۲) ، فروداشته گردانیه ، گواشت ، گوشه ، نوروز ، نوروزپیتی ، نهاوند ، نهضت ، نیرز ، نیزبوسلیک و عراقی و حسینی .

همچنین شعرهای فارسی در آن آمده است (ص ۲۰۰ و ۲۴۲ و ۲۴۳ و ۳۰۶ و ۳۰۸) گذشته از شعرهای عربی .

نیز داستان ساختن ضرب‌الفتح را برای مغیث‌الدین سلطان احمد و تصنیف او دور ایقاعی را برای سلطان جلال‌الدین حسین پسر سلطان اویس درباغ دولت‌خانه تبریز و شاه ضرب او برای همان سلطان احمد در بغداد در کشتی و ضرب‌الماتین او برای غیاث‌الدین محمد سلطان در سمرقند در باغ نقش‌جهان (ص ۲۹۶ - ۲۹۸) ، چهار ضرب محمد شاه ربانی که پس از صفی‌الدین عبدالمومن ساخته است (۲۹۴) ، داستان نوبت ساخته مراغی در پایان شعبان ۷۸۱ در تبریز به دستور سلطان جلال‌الدین حسین برای ماه رمضان که خواجه رضی‌الدین رضوان شاه و خواجه شیخ کجی و امیر شمس‌الدین زکریا و قاضی شیخ و جلال‌الدین فضل‌الله عبیدی و خواجه جمال‌الدین سلمان در آنجا بوده‌اند از گفته خود مراغی که نوبت نخستین آن را پرده حسینی نامیده است (۳۰۵ - ۳۰۷) همه اینها گویا از جامع الالغان وزبده -

الالحان مراغی باشد . " فصل فی تاثیر ادوارو اوازاته اوقات اللحن " هم در آن هست .

اسفزاری که او یاد کرده است همان ابوحاتم مظفر بن اسماعیل اسفزاری است که هم زمان عمر خیام بوده و مولف ارشاد ذوی العرفان الی صناعه القبان و آثار علوی (چاپ مدرس رضوی) و رساله فی الموسیقی بنوشته شروانی (ص ۲۵۴) در تتمه صوان الحکمہ (ص ۱۱۹ و ۲۰۳) و نزهه الارواح شهرزوری (۲ : ۵۴) و بروکلمن (ذیل ۱ : ۸۵۶) و معجم المؤلفین (۱۲ : ۲۹۸) سرگذشت او هست .

پس در این مجموعه مورخ ۱۰۲۸ می بایستی رساله الموسیقی ابن المنجم و رساله نسبة التالیف یا حاشیه القانون خجندی و رساله المدخل الحفظی الی صناعه الموسیقی ساخته یوزجانی و اصطلاحات الارثماطیقی او بایستی باشد و اکنون نیست و شاید برداشته اند و آنچه در آن مانده همان چهار کتاب یاد شده است .

چنانکه دیده ایم همه این چهار کتاب را ابو عیسی محمد حکیم پسر محمد صالح نیشابوری در سال ۱۰۲۸ نزد میرفندرسکی درس خوانده است و نسخه درخاندان فندرسکی (گویا) بوده و محمد علی اصفهانی بهبهانی مجلسی و میرمقیم در ۱۰۷۰ و فرهاد میرزا و پسرش احتشام الدوله و دری آن را داشته اند .

این مجموعه گویا پیوندی با مجموعه رامپور هند و مجموعه دیانت خان شاه قباد بدخشانی دهلوی که اکنون در موزه بریتانیا است دارد و شاید اصل آن دو باشد .

مجموعه رامپور در فهرست پیشین آنجا (ش ۳۰۹۷ ش ۶۴ ریاضی) و فهرست تازه آنجا از عرشی (۵ : ۱۳۶-۱۴۵) شناسانده شده است (شماره ۳۷۷ 3M8 814) .

فواد سید احمد در فهرس المخطوطات المصوره جزء ۴ المعارف العامه و الفنون المتنوعه چاپ قاهره در ۱۹۶۴ رقم ۴۵ موسیقی و غناء ص ۵۹-۶۰ و زکریا یوسف در فهرست موسیقی چاپ ۱۹۶۷ ص ۱۳

و دیباچه الکافی فی الموسیقی چاپ ۱۹۶۴ در قاهره با آورده عکس آغاز آن از این مجموعه و نسخه موزه بریتانیا و یوسف شوقی در کشف رموز الاغانی با گذاردن عکس همه هر دو نسخه از رساله ابن منجم از مجموعه رامپور و موزه بریتانیا آن را و صاف کرده اند .

در مجموعه رامپور که به نستعلیق روشن است با اشکال و دوائر تاریخ ندارد و شاید از سده ۱۰ یا ۱۱ باشد، این رساله ها هست :

- ۱- الکافی فی الموسیقی (۱- ۲۱) در ۲۰ برگ ۱۹ س .
- ۲- المدخل الی صناعه الموسیقی از آغاز الموسیقی الکبیر (۲۲- ۲۵) .
- آغاز: من کتاب المدخل فی علم الموسیقی لابی نصر الفارابی . افتتاح کتاب وینبغی آلان ان نبتدا فی کتاب الاول فنقول کل صناعه نظریه فانها تشتمل علی مباد و علی ما بعد المبادی . انجام: فهذا جمیع ما یحتاج الیه فی هذه الصناعه من الاعداد .
- ۳- رساله فی النغم از یحیی بن علی بن یحیی المنجم الندیم در گذشته ۳۰۰ برای امیر المومنین المعتضد بالله (۲۵- ۲۸) در ۴ برگ ۱۹ س .
- این رساله را استاد محمد بهجة الاثری اللغوی العراقی در ۱۹۵۰ از روی نسخه موزه بریتانیا و دوبار استاد زکریا یوسف در ۱۹۶۴ از روی نسخه رامپور و دکتور یوسف شوقی با شرحی گسترده در ۱۹۷۶ در قاهره از روی هر دو نسخه چاپ کرده اند .
- ۴- الادوار و الايقاع از صفی الدین ارموی بغدادی (۲۸- ۴۳) .
- ۵- المدخل الحفظی الی صناعه الموسیقی از ابوالوفاء محمد بن محمد بن یحیی مهندس حاسب بوزجانی در گذشته نزدیک ۳۸۸ (ریاضی دانان ایرانی از قربانی ۱۳۴- بروکلین ذیل ۱: ۹۶۰- سزگین ۳۴: ۴) گویا همانکه رزنغیلد میگوید که در تاشکند هم نسخه ای از آن

هست به شماره ۸/۴۷۵۰ (سزگین ۴: ۳۲۴) (۹۴ پ - ۹۸ پ) (فهرست
نخستین آنجا I414 ، فهرست عرشی ۵ : ۱۰۶) .

آغاز: نعت الوحده . الوحده هی التي يقال موجود واحد .
در مجموعه " مجلس (۹۶۰۲/۶۶۵۷) رساله فی الحساب است در ۳ ص
بدینگونه: " رساله لابی الوفاء محمد بن محمد بن المهندس
الحاسب قال الوحده هی التي بها يقال علی کل موجود واحد . العدد
هو كثره الوحده است المناسبه العاشره هوان يكون نسبه -
الحدالا وسط الى الحدالا صغر كنسبه تفاضل الطرفين الى تفاضل
الاعظمين . تمت الرساله " .

در مجموعه حسن نراقی (فیلم ۳۵۶۴ دانشگاه ، فهرست ۲: ۱۸۷)
نیز همین رساله هست و این دو باید مانند همان نسخه رامپور
باشند .

۶- قانون اقلیدس (۹۹ پ - ۱۰۲ پ) که جز قول اقلیدس علی اللحن
وصنعه المعارف و مخارج الحروف است که در حاوی الفنون وسلوه
المحزون ابن الطحان از آن یاد شده است (موسیقی نامه ها ۲۹ و
۱۰۲ - فهرست فوادسید ۵۱ - سزگین ۴ : ۱۶۶ - کتابهای عربی تازه
در موسیقی از نیوباثر ص ۸ و ۱۳) .

آغاز: بسم الله . کتاب اقلیدس قانون جزء التالیف وان -
كان سکون ولاحرکه کان سکون و اذاکان سکون و لم يتحرک شیء لم
يسمع شیء وان سمع شیء وجبان يكون الا وقبله حرکه .
انجام: وهما متساویان انقص من خمس مدات فاحد هما (نسخه
ملی) .

۷- رساله فی الاصطلاحات الرياضیه از همان بوزجانی که یاد شده است.
در گوهر شاد مشهد مجموعه ایست دارای هفت رساله (فهرست
شهرستانها ۳۸۸): نامه عرفانی فارسی، لزوم الفساد علی تقدیر
تعدد الواجب ، الواحد لا یصدر عنه الا الواحد از ابراهیم حسینی
همدانی که در آن از بهمنیارو دوانی یاد میشود، بندی با نشانه

" س م جیلانی " گویا شمسای گیلانی بدینگونه " اعلم ان من خواص الواجب " ، رساله‌ای بدینگونه " هذه حدود بعض الالفاظ التي يستعمل في البراهين الهندسيه جمعها السهل والله الموفق والمعين . النسبه هي حاله في الكميّه بين كمين متجانسين يعرف بها قدر كل منها من جنس واحد " که شاید این هم از بوزجانی باشد ، خلق الاعمال دوانی ، رساله‌ای که برای ایلدرم-بایزید ساخته شده بدینگونه : " حمد الله عم الخلق آلاه ، رساله فارسی محمد دهدار (فهرست فیلمها ۱: ۶۴۷ ف ۲۱۵۰ ع ۴۸۷۵) .

۸- رساله فی نسبه التالیف او حاشیه القانون از فخرالدین محمد بن محمد بن ابی‌الخجندی (۱۰۴-۱۰۸ ر) (موسیقی نامه‌ها ۹۳) .

آغاز : بسم الله . قال المولى الخجندی رحمه الله عليه : لما كانت النسبه الموسیقیه نوعا مخصوصا من النسب والطبیعه النوعیه لاتتحصل فی الاعیان والاذهان .

انجام : ولنقتصر علی هذا القدر من هذه الحاشیه حامدین لله و شاکرین لانعمه .

۹- المجله فی الموسیقی از فتح الله شروانی (۴۳ پ - ۹۳ پ و ۱۰۸ ر - ۱۰۹ پ و ۱۱۰ ر - ۱۳۷ ر) دیباچه آن در نسخه پس از خود کتاب در ۱۰۸ ر - ۱۰۹ پ است و میان دیباچه و متن افتادگی است آغاز آن " الحمد لله الذی فضلنا علی کثیر من عباده المومنین (آغاز خطبه) المناسبات المشهوره فی هذا العلم عشره ثلثه منها اشهره فی المناسبات العدیدیه والمناسبه الهندسیه و المناسبه التالیفیه " (میانه مطالب که در ص ۱۱۸ نسخه ملی دیده میشود) .

عرشی هردو پاره را وفوادسیددومی رایا ذکرده است فوادسیدد بند انجام آن را چنین آورده است : " کما جریت فی البحث عن تالیف النغمات و ایقاع النقرات و لاوردت طرفا من طرف مباحثها و لبایا من عباب مفاحصها . فهذا آخر ما اردت ایراده فی هذا

المحل و الحمد لله اولاً و آخراً .
عرشی در فهرست خود آن را شناخته و پنداشته است که این
بخش دورساله است یکی همین یکی و به نام رساله الموسیقی و با
همان آغاز (۱۰۸ - ۱۰۹ پ) دومی هم به نام رساله الموسیقی
(۱۱۰ - ۱۳۷ ر) با آغاز " ولعله فهم هذا من ظاهر کلام صاحب
الادوار حیث قال النغمه المسموعه " که در ص ۱۵۳ نسخه
ملی دیده میشود .

فوادسید (ص ۵۵) از همین رساله (ش ۳۴۳) یاد کرده و آغاز
و انجام آن را آورده ولی این یکی را (۵۷) شناخته است . گویا
در نسخه آشفستگی هست .

مجموعه موزه بریتانیا شماره 2361 0/ به نستعلیق خوش
ریز ۱۰۷۳ عبدالمنعم محمد عطاری در شاه جهان آباد دهلی مقابله شده با اصل
در روز ۲۵ محرم ۱۰۷۴ در کشمیر در رساله النغمه ابن المنجم مقابله شده در همین
سال در الکافی ابن زیله و با نام نویسنده (همان عطاری) در رساله
خجندی، مقابله شده در ۱۰۷۵ و مقابله شده در ۱۰۷۹ در کنز التحف .
در این نسخه چنانکه از فهرست عربی و فارسی ربو (موسیقی
نامه ها ۹۰ و ۱۰۳ و ۱۱۰ و ۱۳۱ و ۱۳۷ و ۱۶۸ و ۱۹۱) چهار رساله موسیقی
است و برای دیانت خان شاه قباد پسر عبدالجلیل حارثی بدخشانی
امیر در بار اورنگ زیب (۱۰۶۹ - ۱۱۱۸) در گذشته ۱۰۸۳ در دلهی
نوشته شده و به دست میرزا محمد بن رستم بن معتمد خان مولف
تاریخ محمدی رسیده است نامهای آنها با مهر مورخ در برگ ۱۸ و ۲
دیده میشود .

این دیانت خان گویا همان قباد بیک اوزبک میرآخور غضنفر
خان (۱۰۶۷ - ۱۰۷۰) باشد که سرگذشت او در تحفه الکرام تتوی (۴۰۸)
هست و جز محمد حسین دیانت خان دشت بیاضی هندی در گذشته
۱۰۴۰ (میخانه ۵۴۹ - تذکره شعرای کشمیر ۶۶۹) میباشد .
شاه قباد از دوستاران موسیقی بوده و این مجموعه را در ۱۰۷۳

(فیلم ۴۲۴۵ و ۴۳۳۹) همچنین مقاصد الالخان و تحفه الادوار نوشته محمد امین در ۱۰۷۷ در اکیراباد (ش ۵ - ۱۸۴۴ با دلیان) را برای او فراهم آورده اند (دیباچه یوسف شوقی ۱۱۱-۱۴۰) .
در این مجموعه قانون اقلیدس است و النغم ابن المنجم و المدخل فارابی و رساله خجندی و رساله شروانی میتوان گفت که این مجموعه هندی و مجموعه رامپور با مجموعه ایرانی کتابخانه ملی پیوندی دارد و اگر از روی یکدیگر نوشته نشده باشند یک اصل مشترکی خواهند داشت .